

De *security sector* en seksueel geweld tegen mannen en jongens in conflictgebieden

Een analyse van VN-Veiligheidsraad resoluties en rapporten van de secretaris-generaal van de Verenigde Naties

Naam: Veere Lending
Studentnummer: 5919053
Scriptie BA Taal- en cultuurstudies
Universiteit Utrecht
Datum: 11 januari 2019
Docent: Dr. P.M. Malcontent
Aantal woorden: 8.126

Inhoudsopgave

Lijst met afkortingen.....	3
Samenvatting.....	4
Inleiding.....	5
Hoofdstuk 1: Seksueel geweld tegen mannen en jongens in conflictgebieden.....	9
§1.1: Vormen van seksueel geweld tegen mannen en jongens.....	9
Hoofdstuk 2: De <i>security sector</i>: resoluties en rapporten.....	13
§2.1: Het conflict in het oosten van de Democratische Republiek Congo (DRC).....	13
§2.2: VN- Veiligheidsraad resoluties en rapporten van de secretaris-generaal.....	15
Conclusie.....	22
Literatuurlijst.....	24
Literatuur.....	24
Bronnen.....	24
Bijlagen.....	26
Bijlage I: Kaart Democratische Republiek Congo (DRC).....	26
Bijlage II: Kaart oosten Democratische Republiek Congo (DRC).....	27

Lijst met afkortingen

AFRC	Armed Forces Revolutionary Council
CNDP	Congrès National pour la Défense du Peuple
DRC	Democratische Republiek Congo
FARDC	Forces Armées de la République Démocratique du Congo
FDLR	Forces Démocratiques de Libération du Rwanda
MONUC	Mission de l'Organisation des Nations Unies en République Démocratique du Congo
RUF	Revolutionary United Front
VN	Verenigde Naties

Samenvatting

Het probleem van seksueel geweld tegen mannen en jongens in conflictgebieden, alsmede wat hier in preventieve zin aan gedaan wordt, blijft tot op de dag van vandaag onduidelijk en vormt een onderbelicht onderwerp in de huidige historiografie. In dit onderzoek wordt dit probleem nader onderzocht en komen verschillende vormen van seksueel geweld tegen mannen en jongens aan bod, waarbij de Democratische Republiek Congo (DRC), en met name het oosten van dit land, centraal staat. Tussen 2000 en 2013 zijn diverse resoluties van de VN-Veiligheidsraad en rapporten van de secretaris-generaal van de Verenigde Naties verschenen die betrekking hebben op het onderwerp seksueel geweld in conflictgebieden. Aan de hand van een analyse van deze resoluties en rapporten concludeer ik dat er vanuit de Verenigde Naties, dat onderdeel uitmaakt van de *security sector*, wel aandacht wordt besteed aan seksueel geweld tegen jongens in conflictgebieden en de preventie hiervan, maar dat mannen hierbij achterwege worden gelaten. De nadruk wordt vooral gelegd op vrouwen en meisjes en vrouwen en kinderen.

Inleiding

Seksueel geweld wordt vaak gezien als een instrument van oorlogvoering dat alleen gericht is op vrouwen en meisjes. Hoewel vrouwen ongetwijfeld de meerderheid vormen van het aantal slachtoffers van seksueel geweld in conflictgebieden, is er wel degelijk bewijs dat mannen en jongens tevens slachtoffers zijn van seksueel geweld en dat dit voorkomt in bijna elk gewapend conflict waarin seksueel geweld gepleegd wordt.¹ Alleen al in de afgelopen tien jaar werden zo'n 25 conflicten gemeld waarin seksueel geweld tegen mannen plaatsvond.² In de jaren 2007-2009 zijn er diverse meldingen geweest van seksueel geweld tegen mannen die voornamelijk verkrachting en seksuele verminking betroffen. Deze meldingen hadden onder andere betrekking op gewapende conflicten in de Centraal-Afrikaanse Republiek, Tsjetsjenië, de Democratische Republiek Congo, Irak en Sri Lanka.³ Ondanks verslagen over dit geweld, bestaat er relatief weinig materiaal over het onderwerp en wordt de kwestie vaak snel genoemd, zonder nadere toelichting. Ten gevolge hiervan ontbreken harde cijfers over het aantal mannelijke slachtoffers van seksueel geweld in conflictgebieden. Dit komt eveneens doordat mannen niet willen praten over het feit dat ze slachtoffer zijn geworden van seksueel geweld, aangezien dit vaak als onverenigbaar wordt gevoeld met hun mannelijkheid.⁴ Dit komt vooral voor in samenlevingen waarin het niet gebruikelijk is voor mannen om over hun emoties te praten. Daarnaast ervaren mannelijke slachtoffers van seksueel geweld een gevoel van schaamte, angst en stigma.

Hoewel harde cijfers over het aantal mannelijke slachtoffers van seksueel geweld in conflictgebieden dus ontbreken, zijn het aantal rapporten afkomstig van media en dienstverleners over seksueel geweld tegen mannen en jongens wel toegenomen. Desondanks blijft de respons beperkt.⁵ Dit heeft tot gevolg gehad dat preventie en hulp voor slachtoffers van seksueel geweld zich voornamelijk heeft gericht op vrouwen en meisjes. Charli R. Carpenter benadrukt dan ook dat, ondanks de groeiende aandacht voor gendergerelateerd geweld in het algemeen, de *security sector* zich met name focust op seksueel geweld tegen vrouwen en meisjes.⁶ De *security sector* is een conceptuele term waarbij het gaat om alle instellingen en structuren die tot taak hebben de samenleving te beschermen tegen wanorde, criminaliteit en geweld.⁷ Met de *security sector* wordt onder meer bedoeld op strijdkrachten, wetshandhavinginstanties en inlichtingendiensten. In dit onderzoek zal vooral de Verenigde Naties en de door de Veiligheidsraad aangenomen resoluties en rapporten centraal staan. Volgens Carpenter heeft de *security sector* seksueel geweld tegen mannen onvoldoende veroordeeld, erkend en is er onvoldoende adequaat gereageerd op deze kwestie als een schending van mensenrechten en

¹ Sandesh Sivakumaran, "Sexual Violence Against Men in Armed Conflict," *The European Journal of International Law* 18, no. 2 (2007): 255.

² Sandesh Sivakumaran, "Lost in translation: UN responses to sexual violence against men and boys in situations of armed conflict," *International Review of The Red Cross* 92, no. 877 (2010): 264.

³ Sivakumaran, "Lost in translation," 264.

⁴ Sivakumaran, "Sexual Violence Against Men in Armed Conflict," 255.

⁵ Christian Mervyn, Octave Safari, Paul Ramazani, Gilbert Burnham en Nancy Glass, "Sexual and gender based violence against men in the Democratic Republic of Congo: effects on survivors, their families and the community," *Medicine, Conflict and Survival* 27, no. 4 (2011): 227.

⁶ Charli R. Carpenter, "Recognizing Gender-Based Violence Against Civilian Men and Boys in Conflict Situations," *Security Dialogue* 37, no. 1 (2006): 83.

⁷ "Security Sector," The Geneva Centre for the Democratic Control of Armed Forces (DCAF), accessed 22 november, 2018, <https://securitysectorintegrity.com/institutions-and-organisations/security-sector/>.

daadwerkelijk probleem voor de menselijke veiligheid. Zij pleit dan ook voor de erkenning van gendergerelateerd geweld tegen mannen, waaronder zij niet alleen seksueel geweld, maar ook gedwongen dienstplicht verstaat. Volgens Sandesh Sivakumaran is er tegenwoordig juist steeds meer sprake van erkenning dat mannen en jongens in conflictgebieden tevens slachtoffer kunnen zijn van seksueel geweld. Zowel niet-gouvernementele als intergouvernementele organisaties besteden in hun verslagen over seksuele gruwelheden in conflictgebieden nu meer aandacht aan mannelijke slachtoffers.⁸ Echter, stelt Sivakumaran, heeft dit niet geleid tot ideeën voor preventie van dit probleem. Desondanks de huidige literatuur over dit onderwerp blijft nog steeds onduidelijk wat, en hoe groot, het probleem van seksueel geweld tegen mannen in conflictgebieden nu precies is er wat er in preventieve zin aan wordt gedaan. De preventie van seksueel geweld in conflictgebieden, en het ontbreken van de aandacht voor mannen en jongens hierin vormt dus een onderbelicht onderwerp. Dit onderzoek hoopt een deel van die leemte op te vullen aan de hand van een *case study* waarin de volgende vraag centraal staat:

“Hoe verhoudt de preventie van het seksueel geweld dat gepleegd wordt tegen mannen en jongens in conflictgebieden zich tot de preventie van het seksueel geweld dat gepleegd wordt tegen vrouwen en meisjes?”

Om deze vraag te kunnen beantwoorden, zal ten eerste een duidelijke definitie van het concept seksueel geweld, en met name seksueel geweld in conflictgebieden, worden gegeven. Vandaag de dag zijn er in de wetgeving, maar ook in internationale, nationale en lokale rapporten veel verschillende definities van seksueel geweld in gebruik.⁹ In dit onderzoek hanteer ik de brede term *conflict-related sexual violence* die door de Verenigde Naties als volgt wordt gedefinieerd:

“The term “conflict-related sexual violence” refers to rape, sexual slavery, forced prostitution, forced pregnancy, forced abortion, enforced sterilization, forced marriage, and any other form of sexual violence of comparable gravity perpetrated against women, men, girls or boys that is directly or indirectly linked to a conflict.”¹⁰

Uit deze brede definitie van de Verenigde Naties blijkt dat er wel degelijk sprake is van seksueel geweld tegen mannen en jongens in conflictsituaties, wat een belangrijk gegeven is in dit onderzoek. Deze link tussen seksueel geweld en een conflict kan blijken uit het profiel van de dader, die vaak verbonden is aan een (*state of non-state*) gewapende groepering of een terroristisch netwerk. Maar ook uit het profiel van het slachtoffer kan een link blijken, aangezien deze vaak lid is van een vervolgd politieke partij, etnische of religieuze minderheid, of simpelweg slachtoffer is door zijn of haar seksuele geaardheid en gender. De term *conflict-related sexual violence* omvat eveneens mensenhandel wanneer deze wordt

⁸ Sandesh Sivakumaran, “Sexual Violence Against Men in Armed Conflict,” *The European Journal of International Law* 18, no. 2 (2007): 275.

⁹ Megan Bastick, Karin Grimm en Rahel Kunz, *Sexual Violence in Armed Conflict. Global Overview and Implications for the Security Sector* (Geneva Centre for the Democratic Control of Armed Forces, 2007): 18.

¹⁰ United Nations, *Report of the Secretary-General on Conflict-related Sexual Violence* (15 April 2017): 3.

gepleegd in conflictsituaties met seksueel geweld of seksuele uitbuiting als doel. In dit onderzoek zal de onderzoeksvraag beantwoord worden aan de hand van de volgende deelvragen: Hoe groot is het probleem van het seksueel geweld dat gepleegd wordt tegen mannen en jongens in conflictgebieden? En in hoeverre wordt er vanuit de *security sector* aandacht besteedt aan seksueel geweld tegen mannen en jongens in conflictgebieden en de preventie hiervan?

Aangezien het voor dit onderzoek onhaalbaar is om het seksueel geweld in alle conflictgebieden onder de loep te nemen, zal in dit onderzoek één *case study* centraal komen te staan, namelijk de Democratische Republiek Congo (DRC), en met name het oosten van de DRC. De situatie betreffende seksueel geweld, zowel tegen mannen en jongens als vrouwen en meisjes, is hier al tientallen jaren een ernstig probleem en kan dus goed bestudeerd worden of hier vanuit de *security sector* aandacht wordt besteedt aan het seksueel geweld tegen mannen en jongens en de preventie hiervan. Hoe groot dit probleem is en wat het conflict in de DRC precies inhoudt, zal in het eerste en tweede hoofdstuk nader toegelicht worden.

De verschillende vormen van seksueel geweld tegen mannen en jongens en de preventie hiervan zal onderzocht worden aan de hand van de bestudering van diverse primaire bronnen en secundaire literatuur. De Verenigde Naties, Amnesty International en Human Rights Watch hebben diverse rapporten uitgebracht die betrekking hebben op seksueel geweld in conflictgebieden. Deze zullen in dit onderzoek nader bestudeerd worden. Deze (jaarlijkse) rapporten gaan niet alleen over seksueel geweld in conflictgebieden in het algemeen, maar betreffen ook *case studies* van bijvoorbeeld het seksueel geweld dat gepleegd wordt in de Democratische Republiek Congo. Tevens heeft de Verenigde Naties een rapport uitgebracht dat gaat over de implementatie van resoluties 1820 (2008) en 1888 (2009). Andere resoluties die van belang zijn voor dit onderzoek zijn de resoluties 1325 (2000), 1960 (2010) en 2106 (2013). Wat betreft secundaire literatuur zal onder andere gebruik worden gemaakt van het boek *Sexual Violence in Armed Conflict: Global Overview and Implications for the Security Sector* van Megan Bastick, Karin Grimm en Rahel Kunz. Dit boek presenteert verschillende manieren waardoor de *security sector* beter zou kunnen reageren op seksueel geweld in gewapende conflicten en post-conflictsituaties en hoe de *security sector* dergelijke situaties het beste zou kunnen voorkomen. Daarnaast wordt een overzicht gegeven van conflict gerelateerd seksueel geweld in landen in Afrika, Amerika, Azië, Europa en het Midden-Oosten.

In het eerste hoofdstuk zal worden gekeken naar het probleem van seksueel geweld tegen mannen en jongens in conflictgebieden. Hierbij zal gekeken worden naar verschillende vormen van seksueel geweld en zullen, waar mogelijk, aantallen van slachtoffers aangehaald worden. In het tweede hoofdstuk zal gefocust worden op de vraag hoe de preventie van het seksueel geweld tegen mannen en jongens in conflictgebieden zich verhoudt tot de preventie van het seksueel geweld tegen mannen en jongens, waarbij de DRC centraal zal staan. Hierbij zal de nadruk gelegd worden op verschillende resoluties en rapporten betreffende seksueel geweld in conflictgebieden die in de loop der tijd door de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties zijn aangenomen. Hierbij gaat het om resoluties en rapporten die zijn aangenomen tussen 2000 en 2013. Wat wordt er gezegd over het seksueel geweld dat er gepleegd

wordt tegen mannen en jongens? Wordt er in deze resoluties en rapporten überhaupt aandacht besteed aan mannen en jongens als slachtoffers van seksueel geweld? Tot slot zullen de bevindingen uit de twee hoofdstukken worden geanalyseerd, opdat er in de conclusie een onderbouwd antwoord op de onderzoeksvraag kan worden geformuleerd.

Hoofdstuk 1: Seksueel geweld tegen mannen en jongens in conflictgebieden.

De afgelopen twintig jaar is *conflict-related sexual violence* voorgekomen in 51 landen.¹¹ In conflictgebieden in Noord- en Zuid-Amerika, Afrika, Azië, Europa en het Midden-Oosten is seksueel geweld zowel gepleegd tegen vrouwen en meisjes als tegen mannen en jongens. Hoewel de meerderheid van de slachtoffers nog altijd vrouwen en meisjes zijn, richten daders zich tevens op mannen en jongens. Zij zijn voornamelijk kwetsbaar wanneer ze worden vastgehouden of wanneer ze door gewapende groeperingen gedwongen worden gerekruteerd.¹² Seksueel geweld in deze context is vastgesteld in Chili, El Salvador, Libië, Sri Lanka, Syrië, de Verenigde Staten en voormalig Joegoslavië.¹³ In andere conflictsituaties zijn andere groepen weer kwetsbaarder, zoals homoseksuelen, alleenstaande vrouwen en ontheemde vrouwen en kinderen.¹⁴ In dit hoofdstuk zal worden onderzocht wat en vooral hoe groot het probleem is van seksueel geweld dat gepleegd wordt tegen mannen en jongens in conflictgebieden. Wat zijn de verschillende vormen van seksueel geweld? Komen bepaalde vormen van dit geweld alleen bij mannen en jongens voor, en waarom? Verschillende *case studies* zullen aan bod komen om zo het seksueel geweld en de verschillende vormen hiervan te duiden. Waar mogelijk zullen eveneens aantallen van slachtoffers van seksueel geweld worden gegeven.

§1.1 Vormen van seksueel geweld tegen mannen en jongens

Seksueel geweld tegen mannen en jongens kan zich voordoen in elke vorm van conflict en in elke culturele context. Dit kan variëren van burgeroorlogen tot interstatelijke oorlogen en tot conflicten die zich op lokaal niveau afspelen. Zowel mannen als jongens zijn kwetsbaar in dergelijke conflictgebieden, maar ook in landen waar zij asiel hebben aangevraagd, tijdens militaire operaties in civiele gebieden en in geval van militaire dienstplicht.¹⁵ Hetzelfde geldt voor mannen en jongens die ontvoerd worden door paramilitaire groepen. Jongere jongens zijn daarnaast erg kwetsbaar wanneer zij vluchtelingen zijn. Desondanks zijn mannen en jongens het meest kwetsbaar wanneer zij worden vastgehouden in tijden van gewapend conflict. In sommige conflictgebieden ervaart meer dan vijftig procent van de mannelijke gedetineerden vormen van seksuele marteling.¹⁶

De meest voorkomende vorm van seksueel geweld tegen mannen en jongens is volgens Charli R. Carpenter een combinatie van verkrachting en seksuele verminking.¹⁷ Verschillende vormen van mannelijke verkrachting hebben plaatsgevonden en vinden nog steeds plaats in conflictgebieden.

¹¹ Megan Bastick, Karin Grimm en Rahel Kunz, *Sexual Violence in Armed Conflict. Global Overview and Implications for the Security Sector* (Geneva: Geneva Centre for the Democratic Control of Armed Forces, 2007): 9.

¹² Bastick, Grimm en Kunz, *Sexual Violence in Armed Conflict*, 14.

¹³ International Center for Transitional Justice, *When No One Calls It Rape: Addressing Sexual Violence Against Men and Boys in Transitional Contexts* (December 2017): 1.

¹⁴ Bastick, Grimm en Kunz, *Sexual Violence in Armed Conflict*, 14.

¹⁵ Wynne Russell, "Sexual Violence Against Men and Boys", 23.

¹⁶ Russell, "Sexual Violence Against Men and Boys", 23.

¹⁷ Charli R. Carpenter, "Recognizing Gender-Based Violence Against Civilian Men and Boys in Conflict Situations," *Security Dialogue* 37, no. 1 (2006): 94.

Slachtoffers worden gedwongen tot orale seks met hun daders of met elkaar, daders kunnen de slachtoffers zelf anaal verkrachten of maken hierbij gebruik van voorwerpen, en slachtoffers worden gedwongen elkaar te verkrachten.¹⁸ Sandesh Sivakumaran noemt ook de notie van 'rape plus', waarbij mannen doelbewust worden verkracht om zo besmet te worden met HIV/AIDS.¹⁹ Onder seksuele verminking worden grotendeels gedwongen sterilisatie en castratie verstaan. Naast verkrachting en seksuele verminking vormen gedwongen masturbatie, genitaal geweld en gedwongen naaktheid eveneens belangrijke aspecten van deze eerste vorm van seksueel geweld tegen mannen en jongens in conflictgebieden. Carpenter benadrukt ook dat deze vormen van seksueel geweld het meest voorkomen wanneer mannen worden vastgehouden in tijden van gewapend conflict. In detentiekampen tijdens de oorlog in Bosnië en Herzegovina werden mannen gecastreerd, besneden, gedwongen om seksuele handelingen te verrichten met andere gevangenen of bewakers en werden ze gedwongen om andere gevangenen seksueel te verminken.²⁰ Tevens komt in diverse documentaties en rapporten van dit conflict naar voren dat verkrachting van mannen op grote schaal plaatsvond. Zo heeft tachtig procent van de 5000 mannelijke gevangenen in een concentratiekamp in Sarajevo aangegeven dat zij verkracht werden.²¹ In de Abu Ghraibgevangenis in Irak werden gedetineerden gedwongen zich uit te kleden, seksuele handelingen te verrichten en werden elektrische schokken gegeven aan geslachtsdelen.²² Dergelijke seksuele verminking door middel van het geven van elektrische schokken kwam tevens voor in Libië, evenals verkrachting en genitale mishandeling met bajonetten.²³ In de Democratische Republiek Congo werden mannen verkracht door groepen rebellen en soldaten die varieerden van vijf tot dertig man en mannelijke slachtoffers werden voor de ogen van hun familie en vrienden verkracht.²⁴ Tevens werden hun geslachtsdelen geslagen met geweren. In de Democratische Republiek Congo zijn dan ook duizenden mannen slachtoffers geworden van verscheidene vormen van seksueel geweld.²⁵

Een tweede veelvoorkomende vorm van seksueel geweld in conflictsituaties die Carpenter noemt doet zich voor wanneer mannen gedwongen worden een ander seksueel te mishandelen.²⁶ Hierbij gaat het vaak om een familielid. In Bosnië werden, wederom in detentiekampen, vaders en zonen samen vastgehouden en gedwongen om elkaar anaal te verkrachten, terwijl ze onder schot werden gehouden.²⁷ Andere verklaringen van getuigen uit de Balkan maken duidelijk dat vaders en broers

¹⁸ Sandesh Sivakumaran, "Sexual Violence Against Men in Armed Conflict," *The European Journal of International Law* 18, no. 2 (2007): 263.

¹⁹ Sivakumaran, "Sexual Violence Against Men in Armed Conflict", 264.

²⁰ Carpenter, "Recognizing Gender-Based Violence Against Civilian Men and Boys in Conflict Situations," 94.

²¹ Dustin A. Lewis, "Unrecognized Victims: Sexual Violence Against Men in Conflict Settings Under International Law," *Wisconsin International Law Journal* 27, no. 1 (2009): 11.

²² International Center for Transitional Justice, *When No One Calls It Rape: Addressing Sexual Violence Against Men and Boys in Transitional Contexts* (December 2017): 7.

²³ International Center for Transitional Justice, *When No One Calls It Rape*, 8.

²⁴ Mervyn, Christian, Octave Safari, Paul Ramazani, Gilbert Burnham en Nancy Glass, "Sexual and gender based violence against men in the Democratic Republic of Congo: effects on survivors, their families and the community", *Medicine, Conflict and Survival* 27, no. 4 (2011): 234.

²⁵ Megan Bastick, Karin Grimm en Rahel Kunz, *Sexual Violence in Armed Conflict. Global Overview and Implications for the Security Sector* (Geneva: Geneva Centre for the Democratic Control of Armed Forces, 2007): 42.

²⁶ Charli R. Carpenter, "Recognizing Gender-Based Violence Against Civilian Men and Boys in Conflict Situations," *Security Dialogue* 37, no. 1 (2006): 95.

²⁷ Carpenter, "Recognizing Gender-Based Violence Against Civilian Men and Boys in Conflict Situations," 95.

tevens werden gedwongen hun vrouwelijke familieleden te verkrachten.²⁸ Deze vorm van seksueel geweld kwam volgens Carpenter eveneens voor tijdens de Japanse bezetting van het Chinese Nanking in 1937-1938, maar ook recenter in Afrika en Zuid-Azië. Een rapport van Human Rights Watch over het seksueel geweld in Sierra Leone ten tijde van de burgeroorlog in de jaren negentig:

“The rebels have forced civilians to commit incest, one of the biggest taboos in any society. One survivor witnessed the RUF (Revolutionary United Front) trying to force a brother to rape his sister in Sambanya village in Koinadugu district. When the brother refused to do so, the rebels shot him. Fathers were forced to rape their daughters. Fathers were forced to dance naked in front of their daughters and vice versa.”²⁹

Deze vorm van seksueel geweld betreft niet alleen mannen en jongens, maar heeft vaak als doel een gehele familie of gemeenschap te terroriseren en te ontwrichten. In de Democratische Republiek Congo werden mannen om deze reden dan ook verkracht. Mannelijke overlevenden en dienstverleners verklaarden dat verkrachting een strategie was om mannen te vernederen en te ontmanen, aangezien een man die verkracht is in de ogen van hun familie en gemeenschap verandert en zijn autoriteit verliest.³⁰

Een gehele familie of gemeenschap wordt eveneens ontwricht door de derde vorm van seksueel geweld tegen mannen en jongens die Charli R. Carpenter noemt: het verkrachten van vrouwen als psychologische marteling voor mannen.³¹ Hierbij betreft het wederom familieleden. Hoewel Carpenter hierbij benadrukt dat het begrijpelijk is dat bij deze vorm van seksueel geweld vooral werd gefocust op de lichamelijke integriteit van de vrouw, is het volgens haar tevens van belang dat erkent wordt dat mannen ook slachtoffers kunnen zijn van dergelijke gruwelheden. Uit een interview met een mannelijke overlevende van de invasie in Freetown in 1999 door RUF/AFRC (Armed Forces Revolutionary Council) rebellen in Sierra Leone:

“They gathered five young girls together, including my fifteen-year-old daughter, and put them in the back room . . . one of them opened the door and asked who the fathers of the girls were. One of them took us and lined us up right in front of the bed and said, ‘Don’t you want to see what we do to your daughters?’ We begged them to leave them alone but they said, ‘If you continue to talk, we will burn this house and kill everyone of you.’ A rebel had his gun pointed at us the whole time and there were two more at the door. My daughter was crying but they covered her mouth and told her to shut up.”³²

²⁸ Ibidem.

²⁹ Human Rights Watch World Report, 2003, 36.

³⁰ Mervyn, Christian, Octave Safari, Paul Ramazani, Gilbert Burnham en Nancy Glass, “Sexual and gender based violence against men in the Democratic Republic of Congo: effects on survivors, their families and the community”, *Medicine, Conflict and Survival* 27, no. 4 (2011): 235.

³¹ Carpenter, “Recognizing Gender-Based Violence Against Civilian Men and Boys in Conflict Situations,” 96.

³² Human Rights Watch World Report, 2003, 36.

De impact die het kan hebben op mannen die gedwongen worden te kijken naar een vrouwelijk familielid dat verkracht of vermoord wordt kan volgens Carpenter zelfs gezien worden als een vorm van secundaire marteling die voortkomt uit een vorm van psychologische oorlogsvoering.³³

In dit hoofdstuk is onderzocht wat het probleem is van seksueel geweld dat gepleegd wordt tegen mannen en jongens in conflictgebieden, en eveneens hoe groot dit probleem is. Duidelijk wordt dat mannen vooral kwetsbaar zijn voor seksueel geweld in landen waar zij asiel hebben aangevraagd, tijdens militaire operaties in civiele gebieden, in geval van militaire dienstplicht en wanneer zij ontvoerd zijn door paramilitaire groepen. Jongere jongens daarentegen zijn vooral kwetsbaar wanneer zij vluchteling zijn. Desalniettemin zijn mannen het meest kwetsbaar in detentiekampen, zoals blijkt uit de voorbeelden van seksueel geweld in kampen in voormalig Joegoslavië alsmede de Abu Ghraibgevangenis in Irak. Wat betreft de vormen van het seksueel geweld die gepleegd worden tegen mannen en jongens gaat het voornamelijk om een combinatie van verkrachting en seksuele verminking, zoals castratie en sterilisatie. Daarnaast worden mannen gedwongen een ander seksueel te mishandelen en toe te kijken wanneer een vrouwelijk familielid verkracht wordt. Dergelijke vormen van secundaire marteling zijn met name bedoeld om de familie en gemeenschap te ontwrichten, wat tevens één van de motieven is voor de verkrachting van mannen in het algemeen.

³³ Charli R. Carpenter, "Recognizing Gender-Based Violence Against Civilian Men and Boys in Conflict Situations," *Security Dialogue* 37, no. 1 (2006): 97.

Hoofdstuk 2: De *security sector*: resoluties en rapporten

In dit hoofdstuk zal gekeken naar in hoeverre er vanuit de *security sector*, en met name vanuit de Verenigde Naties, sprake is van voldoende aandacht voor seksueel geweld dat gepleegd wordt tegen mannen en jongens in conflictgebieden en de preventie hiervan. Dit zal onderzocht worden aan de hand van de situatie betreffende seksueel geweld tegen mannen en jongens in de Democratische Republiek Congo (DRC). Het oosten van dit land zal in dit hoofdstuk centraal staan, aangezien met name in de regio's Ituri en Kivu een aantal gewapende groepen ernstige mensenrechtenschendingen zijn ondergaan, waaronder seksueel geweld.³⁴ Kaarten van de DRC en het oosten van de DRC zijn opgenomen in de bijlagen.

De seksuele gruwelheden die in de DRC worden gepleegd, werden eerder al omschreven als "epidemic", "sexual terrorism" en "the war within the war".³⁵ De Verenigde Naties beschouwt Oost-Congo dan ook als "rape capital of the world."³⁶ In de loop van het gewapende conflict in het oosten van de DRC zijn tienduizenden vrouwen en meisjes het slachtoffer geworden van aanranding en systematische verkrachting door strijdkrachten, maar is tevens een groot aantal mannen het slachtoffer geworden van seksueel geweld.³⁷ Hoewel aantallen vrouwelijke slachtoffers wel bekend zijn, al gaat het vaak om een schatting, wordt duidelijk dat het bij mannen vaak gaat om "large numbers" of wordt simpelweg gezegd dat mannen en jongens eveneens slachtoffer zijn van seksueel geweld. Of deze onduidelijkheid tevens terug te zien in de *security sector* en de preventie van het seksueel geweld tegen mannen en jongens zal in dit hoofdstuk nader onderzocht worden.

§2.1 Het conflict in het oosten van de Democratische Republiek Congo (DRC)

Noord- en Zuid-Kivu zijn sinds het begin van de jaren 90 het middelpunt van de conflicten in de Democratische Republiek Congo. In augustus 2007 brak in de provincie Noord-Kivu een gewapend conflict uit, waarin het reguliere Congolese leger, FARDC (Forces Armées de la République Démocratique du Congo), tegenover de gewapende groepering CNDP (Congrès National pour la Défense du Peuple) kwam te staan. Tevens betrokken bij dit conflict waren Mayi-Mayi etnische milities die zich verzetten tegen de CNDP en de Rwandese FDLR (Forces Démocratiques de Libération du Rwanda). MONUC (Mission de l'Organisation des Nations Unies en République Démocratique du Congo), de vredesmacht van de Verenigde Naties in de Democratische Republiek Congo, was niet in staat om het conflict te beheersen en kon hooguit de veiligheid van grote bevolkingscentra garanderen.³⁸ Het conflict in Noord-Kivu is ontstaan omdat de regering van de DRC, Afrikaanse staten in de regio en

³⁴ Megan Bastick, Karin Grimm en Rahel Kunz, *Sexual Violence in Armed Conflict. Global Overview and Implications for the Security Sector* (Geneva: Geneva Centre for the Democratic Control of Armed Forces, 2007): 41.

³⁵ Bastick, Grimm en Kunz, *Sexual Violence in Armed Conflict*, 41.

³⁶ Jeffrey Gettleman, "Symbol of Unhealed Congo: Male Rape Victims," *New York Times*, 4 augustus 2009, <https://www.nytimes.com/2009/08/05/world/africa/05congo.html>.

³⁷ Amnesty International, *Democratic Republic of Congo: Mass rape – time for remedies* (26 oktober 2004): 1.

³⁸ Amnesty International, *Democratic Republic of Congo. North Kivu: No end to war on women and children* (2008): 2.

de internationale gemeenschap er niet in waren geslaagd de onderliggende oorzaken van de conflicten in het land aan te pakken. Dergelijke oorzaken waren bijvoorbeeld de voortdurende aanwezigheid van een aanzienlijk aantal Congolese en buitenlandse gewapende groeperingen en spanningen tussen de etnische gemeenschappen in de provincie Kivu. De voortdurende onveiligheid in Noord-Kivu is daarnaast het resultaat van continue straffeloosheid voor schendingen van mensenrechten en internationaal humanitair recht.³⁹ De directe oorzaak van de gevechten die uitbraken in augustus 2007 was het mislukken van pogingen om troepen van de CNDP te integreren in de FARDC.

Het geweld dat uitbrak werd gekarakteriseerd door ernstige schendingen van internationale mensenrechten en humanitair recht door zowel gewapende groeperingen als de troepen van de regering. Dit resulteerde in een humanitaire crisis. Eind 2007 waren meer dan 500.000 burgers op de vlucht en op zoek naar onderdak.⁴⁰ In januari 2008 werd er, na het falen van een militair offensief van de regering tegen het CNDP, een Conferentie over Vrede, Veiligheid en Ontwikkeling georganiseerd in de hoofdstad van Noord-Kivu, Goma. Hierbij waren geen omliggende staten betrokken, maar onder andere vertegenwoordigers van de regering van de DRC, de CNDP, burgers uit Kivu en andere Congolese gewapende groeperingen. De onderhandelingen leidden tot een "Act of Engagement", die werd getekend op 23 januari 2008, waarin alle betrokkenen instemden zich in te zetten voor een onmiddellijk staakt-het-vuren, geleidelijke demobilisatie van hun troepen en stopzetting van schendingen van het internationaal humanitair recht. Desondanks deze beloften is de situatie in Noord-Kivu er sinds januari 2008 niet wezenlijk op vooruitgegaan.⁴¹ De FARDC en alle gewapende groepen zijn verantwoordelijk geweest voor ontvoeringen, verkrachting, onwettige moorden op burgers, willekeurige arrestaties en plundering van zowel civiel als humanitair bezit. Hoewel mannen en jongens wel degelijk slachtoffer zijn geworden van seksueel geweld in de Democratische Republiek Congo, wordt toch gesteld dat aanhoudend geweld tegen vrouwen en meisjes één van de grootste obstakels vormt voor het vestigen van vrede en stabiliteit in het oosten van de DRC.⁴² Prioriteit voor MONUC zou dan ook het beveiligen van gebieden waar vrouwen zich bevinden moeten zijn.

In Noord-Kivu blijven gewapende groeperingen en troepen van de regering dus doorgaan met verkrachtingen en ander seksueel misbruik tegen mannen en jongens. In 2009 constateerden Oxfam, Human Rights Watch, functionarissen van de Verenigde Naties en verscheidene Congolese hulporganisaties dat het aantal verkrachte mannen sterk was gestegen.⁴³ Hoewel hulpverleners het aanvankelijk lastig vonden om de plotselinge stijging van mannelijke verkrachtingen in de DRC te verklaren, is volgens hen seksueel geweld tegen mannen een manier voor gewapende groeperingen om Congolese gemeenschappen te onderwerpen en te demoraliseren. Dit moet uiteindelijk tot de overgave van zulke gemeenschappen leiden. De American Bar Association, een organisatie die in

³⁹ Amnesty International, *Democratic Republic of Congo. North Kivu: No end to war on women and children* (2008): 3.

⁴⁰ Amnesty International, *Democratic Republic of Congo*, 3.

⁴¹ Amnesty International, *Democratic Republic of Congo*, 4.

⁴² Amnesty International, *Democratic Republic of Congo*, 5.

⁴³ Jeffrey Gettleman, "Symbol of Unhealed Congo: Male Rape Victims," *New York Times*, 4 augustus 2009, <https://www.nytimes.com/2009/08/05/world/africa/05congo.html>.

Goma een juridische rechtbank voor seksueel geweld leidt, stelde dat meer dan tien procent van de gevallen in juni 2009 mannen waren.⁴⁴ Wederom blijven exacte aantallen van mannelijke slachtoffers van seksueel geweld uit. Mannen lijken in de DRC, net als in andere conflictgebieden, terughoudend om te praten over het seksueel geweld dat hen is aangedaan. Diegenen die er wel voor durfden uit te komen “instantly became castaways in their villages, lonely, ridiculed figures, derisively referred to as “bush wives.””⁴⁵

§2.2 VN-Veilighedsraad resoluties en rapporten van de secretaris-generaal

De Verenigde Naties en dus ook de vredesmacht MONUC hebben als doel veiligheid als een publiek goed aan te bieden en maken onderdeel uit van de *security sector*. Zoals in de inleiding reeds naar voren is gekomen, is de *security sector* een conceptuele term waarbij het gaat om alle instellingen en structuren die tot taak hebben de samenleving te beschermen tegen wanorde, criminaliteit en geweld.⁴⁶ In dit hoofdstuk zullen verschillende resoluties van de VN, aangenomen door de Veiligheidsraad, en rapporten van de secretaris-generaal nader bestudeerd worden om zo te analyseren hoe de preventie van seksueel geweld tegen mannen en jongens in conflictgebieden zich verhoudt tot de preventie van het seksueel geweld tegen vrouwen en meisjes. Belangrijk om hierbij te noemen is dat de focus op het seksueel geweld in de Democratische Republiek Congo met name terug zal komen in de rapporten van de secretaris-generaal, aangezien er in de resoluties van de VN geen aandacht besteed wordt aan landen waar sprake is van seksueel geweld.

Resoluties 1325 (2000) en 1820 (2008)

De eerste resolutie met betrekking tot seksueel geweld in conflictgebieden werd door de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties aangenomen op 31 oktober 2000. In deze resolutie wordt er alléén over vrouwen en meisjes gesproken in relatie tot seksueel geweld en worden mannen en jongens, geheel achterwege gelaten.⁴⁷ In deze resolutie werden alle partijen die betrokken waren bij gewapende conflicten opgeroepen om speciale maatregelen te nemen om vrouwen en meisjes te beschermen tegen gendergerelateerd geweld, met name verkrachting en andere vormen van seksueel misbruik. Daarnaast benadrukte de Veiligheidsraad de verantwoordelijkheid van alle staten om een eind te maken aan straffeloosheid en om diegene die verantwoordelijk zijn voor seksueel en ander geweld tegen vrouwen en meisjes te vervolgen.⁴⁸ In deze resolutie werd dus niet gesproken over seksueel geweld tegen mannen en jongens.

De Veiligheidsraad van de Verenigde Naties benadrukte in december 2007 de dringende noodzaak voor de regering van de Democratische Republiek Congo om, samen met MONUC en andere relevante actoren, de vermoedelijke daders van verkrachting en andere vormen van seksueel geweld voor het

⁴⁴ Jeffrey Gettleman, “Symbol of Unhealed Congo: Male Rape Victims,” *New York Times*, 4 augustus 2009, <https://www.nytimes.com/2009/08/05/world/africa/05congo.html>.

⁴⁵ Jeffrey Gettleman, “Symbol of Unhealed Congo.”

⁴⁶ “Security Sector,” The Geneva Centre for the Democratic Control of Armed Forces (DCAF), accessed 22 november, 2018, <https://securitysectorintegrity.com/institutions-and-organisations/security-sector/>.

⁴⁷ United Nations Security Council, *Resolution 1325* (31 oktober 2000): 3.

⁴⁸ United Nations, *Resolution 1325*, 3.

gerecht te brengen.⁴⁹ Een half jaar later, op 19 juni 2008, werd resolutie 1820 aangenomen door de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties. Hierin wordt benadrukt dat seksueel geweld situaties van gewapend conflict aanzienlijk kunnen verergeren en het herstel van internationale vrede en veiligheid in de weg staan.⁵⁰ De Veiligheidsraad benadrukt dat het bereid is om, waar nodig, passende stappen te nemen om wijdverspreid of systematisch seksueel geweld aan te pakken.⁵¹

Ten tijde van het aannemen van deze resolutie was het conflict en het daarmee gepaard gaande seksueel geweld tegen mannen en jongens in het oosten van de DRC nog in volle gang. Desondanks wordt in resolutie 1820 met name de nadruk gelegd op het seksueel geweld dat gepleegd wordt tegen vrouwen en meisjes. In de resolutie wordt dertien keer gesproken over seksueel geweld tegen vrouwen en meisjes, terwijl er geen enkele keer wordt gesproken over mannen. Zo wordt er gesproken over “evacuation of women and children under imminent threat of sexual violence to safety”, maar worden mannen geheel achterwege gelaten.⁵² Tevens roept de Veiligheidsraad lidstaten op om zich te houden aan hun verplichtingen met betrekking tot de vervolging van personen die verantwoordelijk zijn voor daden van seksueel geweld. Alle slachtoffers van seksueel geweld, met name vrouwen en meisjes, hebben recht op gelijke bescherming onder de wet en toegang tot een rechter.⁵³ De resolutie heeft eveneens als doel om bij sanctieregelingen die de staat betreffen rekening te houden met gerichte maatregelen tegen partijen die verkrachting en andere vormen van seksueel geweld tegen vrouwen en meisjes plegen in situaties van gewapend conflict.⁵⁴ Vrouwen en meisjes worden dus erg nadrukkelijk genoemd in deze resolutie.

Er zou gesteld kunnen worden dat de onduidelijkheid over concrete cijfers over aantallen mannelijke slachtoffers van seksueel geweld in conflictgebieden eveneens terugkomt in resolutie 1820, aangezien er vanuit de staat klaarblijkelijk alleen rekening gehouden wordt met gerichte maatregelen tegen partijen die seksueel geweld plegen tegen vrouwen en meisjes. Volgens de Veiligheidsraad moeten landen die hulp verlenen in dergelijke conflictgebieden nadenken over de stappen die zij kunnen nemen om de bewustwording en het reactievermogen van hun personeel dat deelneemt aan vredesoperaties van de Verenigde Naties te verbeteren. Dit om burgers, inclusief vrouwen en kinderen, te beschermen en seksueel geweld in conflict- en postconflictsituaties tegen vrouwen en meisjes te voorkomen.⁵⁵ De Veiligheidsraad erkent dus wel degelijk seksueel geweld tegen kinderen, waaronder dus ook jongens, maar over mannen wordt niet gesproken. In de hele resolutie blijft de nadruk vooral liggen op vrouwen en meisjes.

⁴⁹ Amnesty International, *Democratic Republic of Congo. North Kivu: No end to war on women and children* (2008): 8.

⁵⁰ United Nations Security Council, *Resolution 1820* (19 juni 2008): 2.

⁵¹ United Nations, *Resolution 1820*, 2.

⁵² United Nations Security Council, *Resolution 1820* (19 juni 2008): 3.

⁵³ United Nations, *Resolution 1820*, 3.

⁵⁴ Ibidem.

⁵⁵ Ibidem.

Resolutie 1888 (2009)

Op 30 september 2009 werd de derde resolutie, resolutie 1888, met betrekking tot seksueel geweld in conflictgebieden aangenomen door de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties. Dit was tevens het jaar dat Oxfam, Human Rights Watch, functionarissen van de Verenigde Naties en verschillende Congolese hulporganisaties constateerden dat het aantal verkrachte mannen in de Democratische Republiek Congo sterk was gestegen.⁵⁶ Wordt in deze resolutie wel meer de nadruk gelegd op het seksueel geweld dat gepleegd wordt jegens mannen en jongens in conflictgebieden?

In dit rapport benadrukt de Veiligheidsraad zeer bezorgd te zijn over het gebrek aan vooruitgang met betrekking tot seksueel geweld in gewapende conflicten.⁵⁷ Hierbij worden vrouwen en kinderen genoemd, maar wordt vooral de nadruk gelegd op meisjes. Ondanks dat vrouwen en meisjes in resolutie 1820 dertien keer werden genoemd, komt dit in deze resolutie niet aan bod. Wel wordt er veel aandacht besteed aan vrouwen en kinderen, en dus aan seksueel geweld tegen jongens. Zo eist de Veiligheidsraad dat alle partijen die betrokken zijn bij een gewapend conflict onmiddellijk passende maatregelen nemen om burgers, inclusief vrouwen en kinderen, te beschermen tegen alle vormen van seksueel geweld.⁵⁸ Eveneens besluit de Veiligheidsraad specifieke voorzorgsmaatregelen op te nemen in de mandaten van vredeshandhavingsoperaties van de Verenigde Naties ter bescherming van vrouwen en kinderen tegen verkrachting en andere vormen van seksueel geweld.⁵⁹ Wederom wordt in de gehele resolutie geen enkele keer gesproken over seksueel geweld tegen mannen in conflictgebieden.

Rapport secretaris-generaal (2010)

Meer dan een jaar later, op 23 november 2010, werd een rapport van de secretaris-generaal van de Verenigde Naties uitgebracht over de implementatie van resoluties 1820 (2008) en 1888 (2009). Wat meteen opvalt is dat er in het rapport van de secretaris-generaal, in tegenstelling tot de verschillende resoluties, wel voorbeelden van landen worden aangehaald waar sprake is van seksueel geweld. Wat betreft de analyse van de rapporten zal er dan ook de nadruk gelegd worden op de situatie in de Democratische Republiek Congo.

De secretaris-generaal ziet de noodzaak om benaderingen en systemen ter bestrijding van seksueel geweld te versterken. Dit door het onvermogen van de internationale gemeenschap alsmede de nationale autoriteiten om gruwelheden te voorkomen zoals de massaverkrachtingen die eind juli en augustus 2010 zijn gepleegd in het oosten van de Democratische Republiek Congo.⁶⁰ Deze wreedheden veroorzaakten een grote publieke verontwaardiging. In dit rapport komt de DRC dan ook vaak aan bod. Zo was er langs de grens tussen de DRC en Angola, sprake van massaverkrachtingen.⁶¹

⁵⁶ Jeffrey Gettleman, "Symbol of Unhealed Congo: Male Rape Victims," *New York Times*, 4 augustus 2009, <https://www.nytimes.com/2009/08/05/world/africa/05congo.html>.

⁵⁷ United Nations Security Council, *Resolution 1888* (30 september 2009): 1.

⁵⁸ United Nations, *Resolution 1888*, 4.

⁵⁹ United Nations, *Resolution 1888*, 5.

⁶⁰ United Nations General Assembly Security Council, *Report of the Secretary-General on the implementation of Security Council resolutions 1820 (2008) and 1888 (2009)* (24 november 2010): 1.

⁶¹ United Nations, *Report of the Secretary-General*, 4.

Massaverkrachtingen werden eveneens gepleegd in Walikale, die volgens de secretaris-generaal een hoog niveau van geweld jegens vrouwen tot gevolg hadden.⁶² Vooral de troepen van de FARDC (Forces Armées de la République Démocratique du Congo) zouden met regelmaat betrokken zijn bij de verkrachtingen, hoewel milities het vaakst verbonden zijn met wijdverspreide en systematische aanvallen van seksueel geweld. Volgens het rapport was het aantal gemelde gevallen van seksueel geweld in de Democratische Republiek Congo in 2008 15.314 en in 2009 15.297.⁶³ Hoewel hierbij niet duidelijk gemaakt wordt of het om mannelijke of vrouwelijke slachtoffers gaat, worden in dit rapport wel aantallen genoemd, in tegenstelling tot resoluties 1820 en 1888.

Een belangrijk aspect van dit rapport is dat er nu wél aandacht besteed wordt aan seksueel geweld dat gepleegd wordt tegen mannen en jongens in conflictgebieden. In het rapport wordt genoemd dat seksueel geweld tegen mannen en jongens vaak onderdeel uitmaakt van gewapend en politiek geweld dat gebruikt wordt om normen en structuren van een gemeenschap aan te vallen. Daarnaast wordt het tevens ingezet als strategie om informatie te verzamelen tijdens detentie en ondervragingen van mannen en jongens.⁶⁴ Verderop in het rapport komt aan de orde dat mannen en jongens die op gewelddadige wijze geronseld worden door gewapende groeperingen, gedwongen worden om behaalde handelingen te verrichten zoals het verkrachten van familieleden.⁶⁵ Dit om hun banden met de gemeenschap te doen verbreken en hen te verbinden aan de gewapende groepering. Daarnaast worden groepsverkrachtingen ingezet om samenhang te creëren in dergelijke groepen en de tolerantie voor geweld te vergroten.⁶⁶ Desalniettemin wordt er in het rapport veel aandacht besteed aan seksueel geweld tegen vrouwen en meisjes, wat enigszins logisch is aangezien seksueel geweld tegen hen op veel grotere schaal voorkomt. Hoewel mannen en jongens maar twee keer genoemd worden in het hele rapport, kan er gesteld worden dat er wel degelijk sprake is van voortuitgang wanneer we dit vergelijken met resoluties 1820 en 1888.

Resolutie 1960 (2010)

Resolutie 1960 werd op 16 december 2010 aangenomen door de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties, minder dan een maand na het rapport over de implementatie van resoluties 1820 en 1888. De Veiligheidsraad laat weten bezorgd te blijven over de langzame vooruitgang met betrekking tot het probleem van seksueel geweld in conflictgebieden, in het bijzonder tegen vrouwen en kinderen.⁶⁷ De Verenigde Naties erkent dus wel degelijk het seksueel geweld dat gepleegd wordt tegen mannen en jongens, hoewel niet op expliciete wijze. Ondanks diverse veroordelingen van geweld dat gepleegd worden tegen vrouwen en kinderen in gewapende conflicten, waaronder seksueel geweld, en ondanks alle oproepen aan betrokken partijen om dergelijke gruwelheden onmiddellijk een halt toe te brengen,

⁶² United Nations, *Report of the Secretary-General*, 5.

⁶³ Ibidem.

⁶⁴ United Nations, *Report of the Secretary-General*, 4.

⁶⁵ United Nations, *Report of the Secretary-General*, 6.

⁶⁶ Ibidem.

⁶⁷ United Nations Security Council, *Resolution 1960* (16 december 2010): 1.

blijven zulke daden zich voordoen. In sommige situaties zijn ze zelfs systematischer en wijdverspreider geworden.⁶⁸

In de resolutie wordt tevens benadrukt dat internationaal humanitair recht speciale bescherming biedt aan vrouwen en kinderen in gewapende conflicten, aangezien zij met name gevaar lopen, maar is dit niet het geval voor mannen. De Veiligheidsraad verwelkomt eveneens de opname van vrouwen in vredesmissies in militaire, civiele en beleidsfuncties en erkent de inzet van de secretaris-generaal om de ondervertegenwoordiging van vrouwen in formele vredesprocessen aan te pakken.⁶⁹ De aanwezigheid van vrouwen in dergelijke posities zou er voor moeten zorgen dat vrouwen uit lokale gemeenschappen aangemoedigd worden om daden van seksueel geweld te melden.⁷⁰ Een positieve ontwikkeling, maar afgevraagd kan worden wat voor een maatregelen er vanuit de *security sector* worden genomen om er voor te zorgen dat mannen aangemoedigd worden om daden van seksueel geweld te melden. In overeenstemming met resolutie 1888 komt de combinatie vrouwen en meisjes geen enkele keer voor in deze resolutie en wordt wederom de nadruk gelegd op vrouwen en kinderen, en dus wel op jongens.

Rapport secretaris-generaal (2013)

Een paar maanden voordat de Veiligheidsraad van de VN de laatste resolutie 2106 aannam, verscheen er op 13 maart 2013 een rapport van de secretaris-generaal over seksueel geweld in conflict. Net als in het rapport uit 2010, wordt ook in dit rapport vaak gesproken over de situatie in de DRC. Zo wordt het volgens de secretaris-generaal steeds duidelijker dat seksueel geweld gebruikt wordt om de bevolking in de DRC gedwongen te verdringen, niet alleen in het land zelf, maar tevens over de grenzen.⁷¹ Seksueel geweld, en met name verkrachting, wordt in de DRC ook ingezet als wapen om burgers te straffen die bijvoorbeeld stroperij proberen te voorkomen.⁷² In het rapport wordt tevens benadrukt dat ook mannen en jongens het slachtoffer zijn van seksueel geweld. Ook hier wordt genoemd dat dit vooral gebeurt tijdens ondervragingen of wanneer mannen en jongens zich in detentiekampen bevinden.⁷³

Het rapport besteedt bijna drie volledige pagina's aan de situatie in de DRC. De VN heeft vastgesteld dat tussen december 2011 en november 2012 764 personen het slachtoffer zijn geworden van seksueel geweld. Hiervan bevonden zich 242 slachtoffers in de provincie Orientale, 278 in Noord-Kivu en 244 in Zuid-Kivu.⁷⁴ Op 24 en 25 juni 2012 werden minstens 28 vrouwen en 23 meisjes verkracht tijdens twee aanvallen in de provincie Ituri en in november van dat jaar werden 66 vrouwen en vier kinderen verkracht in de provincie Orientale.⁷⁵ Allemaal in het oosten van de DRC. Nog meer voorbeelden en aantallen

⁶⁸ United Nations, *Resolution 1960*, 1.

⁶⁹ United Nations, *Resolution 1960*, 2-3.

⁷⁰ United Nations, *Resolution 1960*, 3.

⁷¹ United Nations General Assembly Security Council, *Sexual Violence in Conflict. Report of the Secretary-General* (13 maart 2013): 3.

⁷² United Nations, *Sexual Violence in Conflict*, 3.

⁷³ Ibidem.

⁷⁴ United Nations General Assembly Security Council, *Sexual Violence in Conflict. Report of the Secretary-General* (13 maart 2013): 9.

⁷⁵ Ibidem.

slachtoffers van verkrachtingen van vrouwen en kinderen volgen in het rapport, maar er werden maar twee gevallen geregistreerd van seksueel geweld tegen mannen.⁷⁶ Hierbij ging het om een man die verkracht werd door een sergeant van de FARDC terwijl hij in hechtenis zat en in het tweede geval was de dader een vrouwelijke strijder van een gewapende groepering.⁷⁷ De secretaris-generaal benadrukt tevens dat steeds meer overlevenden van seksueel geweld in de DRC hulp ontvangen, maar dat dit erg lastig blijft vanwege de afgelegen ligging van sommige gebieden, aanhoudende onveiligheid en conflicten en angst voor vergelding.⁷⁸ Hoewel met name dus voorbeelden genoemd worden van seksueel geweld tegen vrouwen en kinderen, wordt in dit rapport wel degelijk aandacht besteedt aan gevallen van seksueel geweld tegen mannen in de DRC.

Resolutie 2106 (2013)

De (tot nu toe) laatste resolutie, resolutie 2106, met betrekking tot seksueel geweld in conflictgebieden werd aangenomen op 24 juni 2013. De Veiligheidsraad laat weten bezorgd te zijn over de langzame implementatie van belangrijke aspecten van resolutie 1960 om seksueel geweld in gewapende conflicten en post-conflictsituaties te voorkomen. Tevens wordt benadrukt dat seksueel geweld in dergelijke situaties overal ter wereld voorkomt.⁷⁹

Mannen en jongens worden in deze resolutie twee keer genoemd. Zo zouden mannen en jongens ingeschakeld moeten worden in de strijd tegen alle vormen van geweld die jegens vrouwen gepleegd worden, om zo op lange termijn seksueel geweld in conflictgebieden te voorkomen.⁸⁰ Hierbij staat dus alsnog het (seksueel) geweld dat tegen vrouwen gepleegd wordt centraal. Verderop in de resolutie stelt de Veiligheidsraad vast dat seksueel geweld vooral vrouwen en meisjes in conflictgebieden treft, evenals bijzonder kwetsbare groepen of groepen die specifiek aangevallen worden. Echter kunnen mannen en jongens ook getroffen worden door seksueel geweld en zijn velen getraumatiseerd omdat zij gedwongen getuigen waren van seksueel geweld tegen familieleden.⁸¹ Hier zien we duidelijk een vorm van secundaire marteling terugkomen, zoals Charli R. Carpenter dit noemt en zoals het is beschreven in het voorgaande hoofdstuk. Daarnaast wordt net als in resolutie 1960 de belangrijke rol die vrouwen en vrouwenorganisaties kunnen spelen bij het uitoefenen van invloed op partijen in conflictgebieden om seksueel geweld aan te pakken benadrukt, evenals het opnemen van meer vrouwen in vredesmissies en de *security sector* in het algemeen.⁸² De Veiligheidsraad wijst tevens op het verband tussen seksueel geweld en HIV-infecties. HIV en AIDS zouden een groot obstakel vormen voor vrouwen en meisjes in hun weg naar gendergelijkheid. De Raad dringt er bij entiteiten van de Verenigde Naties en lidstaten dan ook op aan hulp te bieden aan vrouwen en meisjes die leven met of zijn getroffen door HIV en AIDS.⁸³ Mannen en jongens worden hierbij volledig buiten beschouwing

⁷⁶ United Nations, *Sexual Violence in Conflict*, 10.

⁷⁷ Ibidem.

⁷⁸ Ibidem.

⁷⁹ United Nations Security Council, *Resolution 2106* (24 juni 2013): 1

⁸⁰ Ibidem.

⁸¹ United Nations, *Resolution 2106*, 1-2.

⁸² United Nations, *Resolution 2106*, 5.

⁸³ Ibidem.

gelaten, terwijl gebleken is dat mannen doelbewust worden verkracht om zo besmet te worden met HIV/AIDS, wat Sandesh Sivakumaran 'rape plus' heeft genoemd.⁸⁴ HIV en AIDS kunnen voor mannen en jongens ook een groot obstakel vormen, aangezien zij zich vernederd en ontmant kunnen voelen en in de ogen van hun familie of gemeenschap kunnen veranderen en zo hun autoriteit verliezen.

Mannen en jongens worden in deze resolutie wel degelijk genoemd, maar zoals blijkt staat alsnog het seksueel geweld dat gepleegd wordt tegen vrouwen centraal. Desondanks wordt wel erkend dat mannen en jongens ook slachtoffers kunnen zijn van seksueel geweld en getraumatiseerd kunnen zijn ten gevolge van vormen van secundaire marteling.

⁸⁴ Sandesh Sivakumaran, "Sexual Violence Against Men in Armed Conflict," *The European Journal of International Law* 18, no. 2 (2007): 264.

Conclusie

In dit onderzoek is onderzocht hoe de preventie van het seksueel geweld dat gepleegd wordt tegen mannen en jongens in conflictgebieden zich verhoudt tot de preventie van het seksueel geweld tegen vrouwen en meisjes. Dit is gedaan aan de hand van resoluties die door de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties zijn aangenomen en rapporten van de secretaris-generaal, met een focus op de situatie betreffende het seksueel geweld tegen mannen en jongens in het oosten van de Democratische Republiek Congo (DRC).

Wat opvalt is dat er sinds de eerste resolutie, die werd aangenomen in 2000, alleen wordt gesproken over seksueel geweld tegen mannen en jongens in conflictgebieden in de laatst aangenomen resolutie uit 2013. Van de twee keer dat mannen en jongens daarin worden genoemd, wordt echter maar één keer in termen van seksueel geweld en secundaire marteling gesproken. In alle resoluties wordt dan ook met name de nadruk gelegd op vrouwen en meisjes en, in de ene resolutie meer dan de ander, op vrouwen en kinderen. De Veiligheidsraad van de Verenigde Naties erkent dus wel degelijk seksueel geweld tegen kinderen, waaronder dus ook jongens, maar over mannen wordt niet gesproken. Zo staat in resolutie 1820 (2008) dat vooral vrouwen en meisjes recht hebben op gelijke bescherming onder de wet en toegang tot een rechter en kan worden afgevraagd of jongens hier dan in mindere mate recht op hebben. Tevens besluit de Veiligheidsraad in resolutie 1888 (2009) specifieke voorzorgsmaatregelen op te nemen in de mandaten van vredeshandhavingsoperaties van de Verenigde Naties ter bescherming van vrouwen en kinderen tegen verkrachting en andere vormen van seksueel geweld. Wat betekent dit voor de bescherming van mannen en jongens tegen seksueel geweld?

In het rapport van de secretaris-generaal van de VN over de implementatie van resoluties 1820 (2008) en 1888 (2009) wordt echter wél aandacht besteedt aan het seksueel geweld dat gepleegd wordt tegen mannen en jongens in conflictgebieden. In dit rapport wordt tevens gefocust op de gruwelheden in het oosten van de Democratische Republiek Congo, waardoor dit rapport van groot belang is geweest voor dit onderzoek. Seksueel geweld dat gepleegd wordt tegen mannen en jongens maakt volgens de secretaris-generaal onderdeel uit van een strategie die ingezet wordt om normen en structuren van een gemeenschap aan te vallen. Tevens wordt seksueel geweld ingezet als strategie om informatie te verzamelen tijdens detentie en ondervraging van mannen en jongens. In resolutie 1960 (2010), die een maand na het rapport werd aangenomen, wordt echter niet één keer gesproken over seksueel geweld tegen mannen en jongens. In deze resolutie gaat het vooral over vrouwen en bijvoorbeeld de opname van hen in vredesmissies zodat vrouwen uit lokale gemeenschappen aangemoedigd worden om daden van seksueel geweld te melden.

In het rapport van de secretaris-generaal uit 2013 wordt tevens veel aandacht besteedt aan het seksueel geweld in de DRC. Hierin worden echter maar twee gevallen genoemd van mannelijke slachtoffers van seksueel geweld, in tegenstelling tot talrijke voorbeelden van vrouwen en kinderen die het slachtoffer zijn geworden van dergelijke gruwelheden. Wel benadrukt de secretaris-generaal dat steeds meer

overlevenden van seksueel geweld in de DRC hulp ontvangen, maar dat dit erg lastig blijft vanwege de afgelegen ligging van sommige gebieden en andere factoren. Hierbij wordt echter niet duidelijk of het tevens gaat om hulp voor mannelijke slachtoffers.

Al met al kan geconcludeerd worden dat er vanuit de Verenigde Naties, dat onderdeel is van de *security sector*, wel aandacht besteed wordt aan seksueel geweld tegen jongens in conflictgebieden en de preventie hiervan, maar dat mannen hierbij achterwege worden gelaten. In rapporten en resoluties van de VN wordt vaak gesproken over kinderen, maar hoewel uit het eerste hoofdstuk is gebleken dat er wel degelijk sprake is van seksueel geweld tegen mannen, blijft de focus vooral liggen op vrouwen en meisjes en vrouwen en kinderen. Dit is logisch, aangezien zij in veel grotere mate slachtoffers zijn seksueel geweld, maar roept veel vragen op wat betreft de hulp en aandacht die er vanuit de *security sector* is voor het seksueel geweld tegen mannen en de preventie hiervan. Toekomstig onderzoek zal moeten uitwijzen of er sprake is van meer aandacht en preventie van seksueel geweld tegen mannen. Niet alleen in de Democratische Republiek Congo, maar in alle 25 conflictgebieden waar alleen al in de afgelopen tien jaar conflicten werden gemeld waarin seksueel geweld tegen mannen plaatsvond.

Literatuurlijst

Literatuur

Bastick, Megan, Karin Grimm en Rahel Kunz. *Sexual Violence in Armed Conflict. Global Overview and Implications for the Security Sector*. Geneva Centre for the Democratic Control of Armed Forces, 2007.

Carpenter, Charli R. "Recognizing Gender-Based Violence Against Civilian Men and Boys in Conflict Situations." *Security Dialogue* 37, no. 1 (2006): 83-103.

Gettleman, Jeffrey. "Symbol of Unhealed Congo: Male Rape Victims." *New York Times*, 4 augustus 2009. <https://www.nytimes.com/2009/08/05/world/africa/05congo.html>.

International Center for Transitional Justice. *When No One Calls It Rape: Addressing Sexual Violence Against Men and Boys in Transitional Contexts*. December 2017: 2-36.

Lewis, Dustin A. "Unrecognized Victims: Sexual Violence Against Men in Conflict Settings Under International Law." *Wisconsin International Law Journal* 27, no. 1 (2009): 1-49.

Mervyn, Christian, Octave Safari, Paul Ramazani, Gilbert Burnham en Nancy Glass. "Sexual and gender based violence against men in the Democratic Republic of Congo: effects on survivors, their families and the community." *Medicine, Conflict and Survival* 27, no. 4 (2011): 227-246.

Russell, Wyne. "Sexual Violence Against Men and Boys." 3 februari 2014: 22-23.

Sivakumaran, Sandesh. "Lost in translation: UN responses to sexual violence against men and boys in situations of armed conflict." *International Review of The Red Cross* 92, no. 877 (2010): 259-277.

Sivakumaran, Sandesh. "Sexual Violence Against Men in Armed Conflict." *The European Journal of International Law* 18, no. 2 (2007): 253-276.

The Geneva Centre for the Democratic Control of Armed Forces (DCAF). "Security Sector." Accessed 22 november 2018. <https://securitysectorintegrity.com/institutions-and-organisations/security-sector/>.

Bronnen

Amnesty International. *Democratic Republic of Congo: Mass rape – time for remedies*. 26 oktober 2004: 1-4.

Amnesty International. *Democratic Republic of Congo. North Kivu: No end to war on women and children*. 2008: 1-30.

Democratic Republic of the Congo (UN map). Category: Maps of the Democratic Republic of the Congo. 24 oktober 2007. Accessed 6 januari 2019. <https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Un-congo-kinshasa.png>.

East-Central Democratic Republic of the Congo (UN map). Category: Maps of the Democratic Republic of the Congo. 24 oktober 2007. Accessed 6 januari 2019. <https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Un-congo-kinshasa.png>.

Human Rights Watch World Report 2003.

United Nations General Assembly Security Council. *Report of the Secretary-General on the implementation of Security Council resolutions 1820 (2008) and 1888 (2009)*. 24 november 2010: 1-18.

United Nations General Assembly Security Council. *Sexual Violence in Conflict. Report of the Secretary-General*. 13 maart 2013: 1-32.

United Nations. *Report of the Secretary-General on Conflict-related Sexual Violence*. 15 april 2017: 1-49.

United Nations Security Council. *Resolution 1325*. 31 oktober 2000: 1-4.

United Nations Security Council. *Resolution 1820*. 19 juni 2008: 1-5.

United Nations Security Council. *Resolution 1888*. 30 september 2009: 1-7.

United Nations Security Council. *Resolution 1960*. 16 december 2010: 1-5.

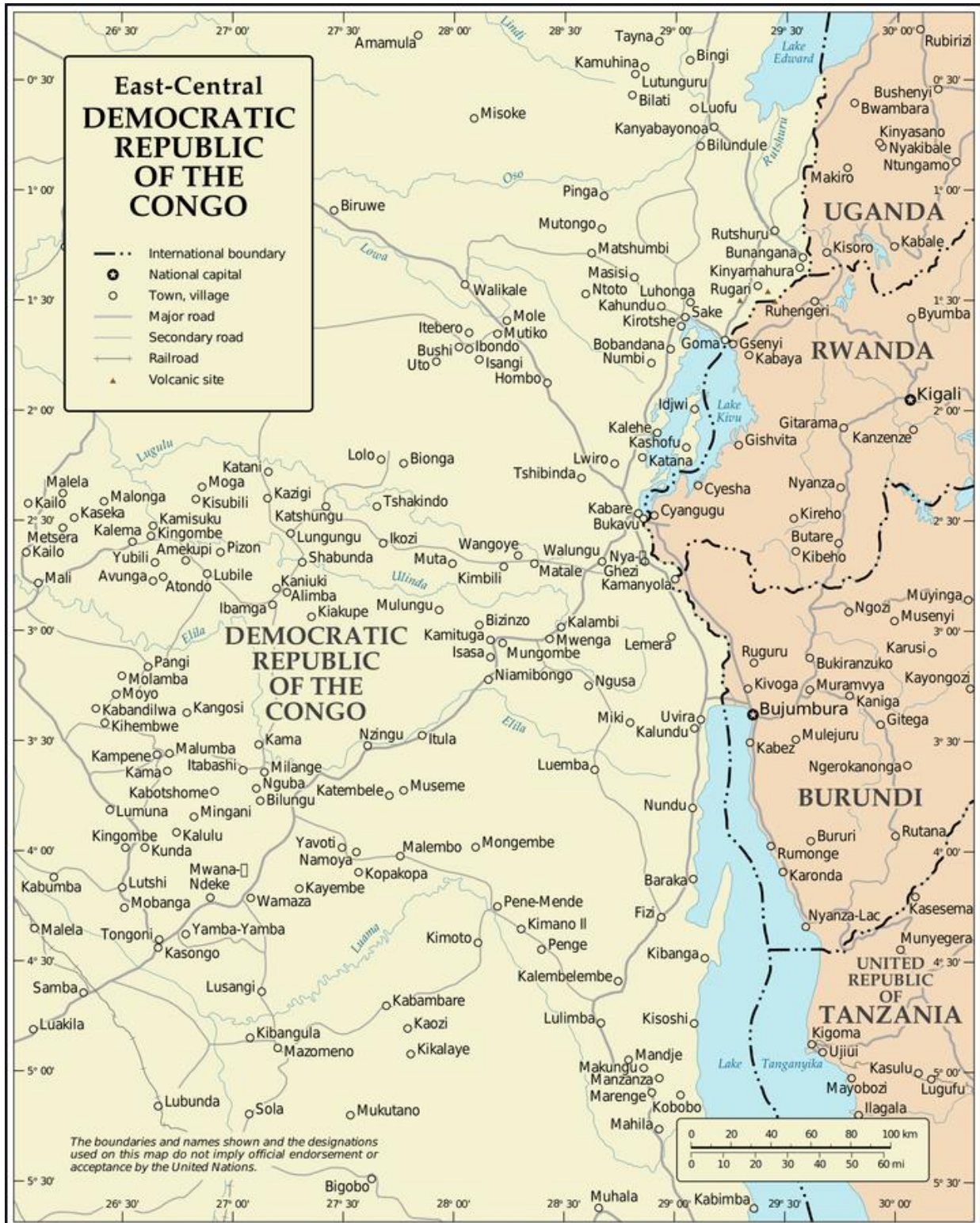
United Nations Security Council. *Resolution 2106*. 24 juni 2013: 1-6.

Bijlage I: Kaart Democratische Republiek Congo⁸⁵

⁸⁵ Democratic Republic of the Congo (UN map), Category: Maps of the Democratic Republic of the Congo (24 oktober 2007), accessed 6 januari 2019, <https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Un-congo-kinshasa.png>.

Bijlage II: Kaart oosten Democratische Republiek Congo⁸⁶

⁸⁶ East-Central Democratic Republic of the Congo (UN map), Category: Maps of the Democratic Republic of the Congo (24 oktober 2007), accessed 6 januari 2019, <https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Un-congo-kinshasa.png>.